

FYYSISEN VÄKIVALLAN VAKAVUUS JA PUHUMISEN TÄRKEYS

Menetelmiä rikosasioiden puheeksiottoon

Fyysisen väkivallan vakavuus ja puhumisen tärkeys

Menetelmiä rikosasioiden puheeksiottoon

Toimintaa tukee:

Rikosuhripäivystys 2024

SISÄLLYS

Alkusanat	4
Tärkeää ennen aloitusta	6
Rikosuhripäivystys (RIKU)	7
Fyysinen väkivalta ja puhumisen tärkeys	8
PowerPoint-esitys	9
Keskustelukysymyksiä	12
Tietokilpailu.....	14
Tietokilpailuvastaukset	17
Lähteet	19
LIITE 1. Kirje huoltajille	

Alkusanat

Käsissäsi on Rikosuhripäivystyksen (RIKU) materiaalipaketti *Menetelmiä rikosasioiden puheeksiottoon*. Materiaali sopii käytettäväksi kaikille aikuisille, jotka työskentelevät nuorten parissa. Kouluissa materiaalia voidaan käyttää esimerkiksi terveystiedon, yhteiskuntaopin tai luokanvalvojan tunneilla. Materiaalipaketteja voi hyödyntää myös seurakuntien rippikouluissa tai muissa nuorten tilaisuuksissa. Materiaalipakettien avulla voi pitää esimerkiksi erilaisia nuorten iltoja eri teemoilla nuorisotaloilla. Luethan ennen aloitusta sivulta 6 Tärkeää ennen aloitusta -kohdan.

Eriteemaisia materiaalipaketteja on yhteensä seitsemän kappaletta:

Mitä on seurusteluväkivalta? – Pohdintaa omien rajojen tunnistamisesta
Fyysisen väkivallan vakavuus ja puhumisen tärkeys
Seksuaalirikoksen tunnistaminen ja avun hakemisen tärkeys
Väkivallasta perheessä saa puhua – Mitä tarkoittaa avun saaminen?
Tunnistammeko koulussa tapahtuvat rikokset?
Verkossa tapahtuvat rikokset ja niiden puheeksi ottamisen tärkeys

Nuorten huoltajille on suunnattu oma materiaalipaketti:

Menetelmiä rikosasioiden puheeksiottoon huoltajille – Ennakoivan puhumisen merkitys

Kaikki materiaalipaketit toimivat omina kokonaisuuksina, mutta voit myös halutessasi käydä kaikki aihealueet läpi.

Materiaalin tarkoituksena on herätellä nuoria tietoisiksi eri aihealueista ja miksi näistä asioista on tärkeä olla tietoinen. On tärkeä sanoittaa ilmiötä nuorille ja näin ennaltaehkäistä niitä sekä mahdollistaa avun hakemista.

Kaikkiin materiaalipaketteihin kuuluu myös Rikosprosessi-video, joka avaa Suomen rikosprosessia ja sen kulkua. Video kertoo myös kuinka Rikosuhripäivystys voi auttaa. Jos käytät dioja, Rikosprosessi-video on yhdistettynä tähän kokonaisuuteen. Muussa tapauksessa videon voi katsoa ennen tai jälkeen keskustelun tai tietokilpailun.

Nuorille on hyvä kertoa huoltajille suunnatusta videosta, Vanhemmat nuoren rikoksen uhrin tukena. Video löytyy Rikosuhripäivystyksen YouTube-kanavalta osoitteesta www.youtube.com/rikosuhripaivystys. Etusivulta alas selaamalla löytyy kohta ”Nuoret rikoksen uhrina”, josta voi valita katsottavan videon. Materiaalin liitteenä on huoltajille kirje, jonka voi halutessaan joko tulostaa tai lähettää sähköisesti. Kirjeen tarkoitus on mahdollistaa keskustelun jatkaminen nuoren kotona.

Materiaalipaketin käsittely alkaa aina aiheeseen liittyvän videon katsomisella. Videot löytyvät Rikosuhripäivystyksen YouTube-kanavalta www.youtube.com/rikosuhripaivystys.

Tämän materiaalipaketin video on ”Uskallatko sinä puhua väkivallasta”

Materiaalipaketit sisältävät eri vaihtoehtoja aiheiden käsittelyyn. Valitse itsellesi ja ryhmällesi sopivimmat vaihtoehdot. Tietokilpailukysymykset löytyvät myös sähköisesti www.riku.fi/nuoret etusivulta.

- PowerPoint → tarkoitus on määritellä ilmiötä ja lisätä tietämystä aiheesta
- Keskustelu → tarkoitus herättää nuoria itse ajattelemaan ilmiötä sekä kannustaa tuomaan esille omia mielipiteitä
- Tietokilpailu → erilainen tapa oppia, herättää keskustelua ja tuoda tietämystä ilmiöstä

Näitä vaihtoehtoja voit vapaasti yhdistellä ja soveltaa omaan ryhmään sopivaksi. Esimerkiksi keskustelukysymyksiä voi ottaa esille PowerPoint esityksen aikana. Tietokilpailuja voi esimerkiksi käyttää aiheen käsittelyyn yksittäin, sillä vastauksissa on tietoa ilmiöstä.

Tärkeää ennen aloitusta

1. Ennen aloitusta kerro nuorille, että joillakin voi nousta omakohtaisia kokemuksia mieleen. Näitä kokemuksia ei jaeta ryhmässä. Vaikka ryhmään syntyisi luottamuksellinen ilmapiiri, painota nuorille, ettei tämä ole paikka omien kokemusten jakamiselle. Nuori saattaa myöhemmin katua, että on jakanut omia kokemuksiaan. Materiaalien tarkoitus on esitellä ilmiöitä ja auttaa nuoria tunnistamaan niitä. Kenenkään ei tule tuntea, että asia on nostettu esiin hänen omien kokemustensa takia.
2. Käy alussa läpi tahot, joihin nuori voi tarvittaessa olla yhteydessä. Voisitko sinä olla yksi turvallinen aikuinen, jonka kautta apua voisi saada?

Esimerkkejä mahdollisista tahoista:

- Nuoren itsensä turvalliseksi kokema aikuinen (huoltajat, isovanhemmat, naapuri, kaverin huoltajat, harrastetoiminnan ohjaaja)
- Koulun henkilökunta (joku turvalliseksi koettu opettaja, terveydenhoitaja, kuraattori, koulupsykologi tai koulunuorisotyöntekijä)
- Kunnan sosiaalipalvelut (nuorisotyö, lastensuojelu)
- Terveydenhuolto (kunnan tai hyvinvointialueen terveystieteiden palvelut, terapiapalvelut, nuorisopsykiatrian poliklinikka)
- Rikosuhripäivystys (palvelupiste, RIKUchat, 116 006-puhelinpalvelu)
- Seurakunta (nuorisotyöntekijät, diakonit, papit)
- Järjestöt

Jos nuori tulee keskustelemaan kanssasi jälkeensä voi olla, että nuori tarvitsee rohkaisua asiasta puhumiseen. Pelko siitä mitä tapahtuu seuraavaksi, voi estää avun hakemista. Kysy suoraan, jos epäilet nuoren joutuneen rikoksen uhriksi ja varmista nuoren sen hetkinen turvallisuus. Painota, että vastuu tapahtuneesta ei ole nuorella. Muista oma velvollisuutesi tehdä ilmoitus poliisille ja lastensuojelulle tietyissä tilanteissa.

Rikosuhripäivystys (RIKU)

Rikosuhripäivystys (RIKU) tarjoaa tukea, ohjausta ja neuvontaa rikosasioissa rikoksen uhreille, heidän läheisilleen sekä rikosasiassa todistaville. Lisäksi RIKU ohjaa tarvittaessa muiden palveluiden, kuten kriisiavun, piiriin.

Rikosuhripäivystyksellä on keskustoimiston lisäksi 7 aluetoimistoa ja noin 30 palvelupistettä eri puolilla maata.

RIKUun voi olla yhteydessä puhelimitse tai verkossa. On myös mahdollista sopia henkilökohtainen tapaamisaika lähimmälle palvelupisteelle. Yhteyttä voi ottaa myös nimettömänä.

RIKU:n palveluita ovat

- RIKUchat, johon voi tulla kysymään rikosuhriasioista
- Nuorten verkkosivut, josta löytää tietoa
- RIKU:n 116 006 -puhelinpalvelu
- Juristin puhelinneuvonta, josta saa neuvoa ja ohjausta lainmukaisiin oikeuksiin
- Tukihenkilötoiminta palvelupisteissä

Lisätietoja palveluista saat osoitteesta www.riku.fi/nuoret

Hyviä ja puhuttelevia hetkiä materiaalin parissa!

Fyysinen väkivalta ja puhumisen tärkeys

Nuoruudessa on yleisimmillään sekä rikosten tekeminen että myös suurempi alttius joutua rikoksen uhriksi. Nuoret joutuvat aikuisia useammin väkivallan uhreiksi. Nuoriin kohdistuneesta väkivallasta suurin osa on toisten nuorten tekemää. Tyypillisimpiä nuoriin kohdistuneita rikoksia ovat varkaudet, omaisuuden tuhoaminen sekä uhkailu ja kiusaamisen kohteeksi joutuminen. Pojat joutuvat tyttöjä useammin uhkailun ja väkivallan kohteeksi julkisilla paikoilla, kuten esimerkiksi ostoskeskuksissa, julkisissa liikennevälineissä tai puistoissa ja kaduilla. Uhri kokee väkivaltaa usein tuntemattoman tai puolittujen tekijöiden toimesta. Kaikki väkivaltarikokset eivät tule poliisin tietoon. (Danielsson & Kääriäinen 2015. 8-10, Näsi & Tanskanen 2016. 199–217.)

Fyysistä väkivaltaa on monenlaista. Se voi olla esimerkiksi tönimistä, potkimista, lyömistä, hiuksista repimistä tai liikkumisen estämistä. Minkäänlainen fyysinen väkivalta ei ole hyväksyttävää. Nuorten kohdalla katuväkivaltaa esiintyy koulumatkoilla ja vapaa-ajalla julkisilla paikoilla oleillessa. Väkivallan uhriksi joutuminen aiheuttaa fyysisten vammojen ja kivun lisäksi paljon turvattomuutta ja pelkoa. Läheisten tuki ja turva ovat tärkeitä väkivallan uhrille. Väkivallan uhri kaipaa myös neuvoja ja ohjeita siitä miten asiaa pitäisi tarvittaessa viedä eteenpäin, esimerkiksi rikosilmoitukseen liittyen. Nuoret eivät aina ymmärrä joutuneensa rikoksen uhriksi, eivätkä he välttämättä aina tiedä oikeuksiaan tai osaa hakea apua.

PowerPoint-esitys

PowerPoint -esitys pohjautuu faktatietoon aiheesta ja ilmiöstä. Esitystä voi käyttää yhdessä muiden vaihtoehtojen kanssa tai erikseen. PowerPoint-dioissa määritellään ilmiötä, kerrotaan miksi on tärkeä hakea apua ja miten puuttua tilanteeseen sekä kuinka apua voi hakea. Dioissa on esittäjälle lisätietoa, jolla voi tarkentaa esitystä ja keskustelua.

Diaesityksen lopussa katsotaan rikosprosessivideo ja tarvittaessa käydään siitä keskustelua.

MENETELMIÄ RIKOSASIOIDEN PUHEEKSIOTTOON

Fyysisen väkivallan vakavuus ja puhumisen tärkeys

USKALLATKO SINÄ PUHUA VÄKIVALLASTA?

- Katso täältä video aiheesta <https://youtu.be/oerAcOl-XZw>

FYYSINEN VÄKIVALTA

- Voi olla esimerkiksi tönimistä, liikkumisen estämistä, lyömistä, läimäyttämistä, hiuksista repimistä, tuuppimista, teräaseella vahingoittamista, kuristamista ja potkimista

KATUVÄKIVALTA

- On julkisella paikalla tapahtuvaa väkivaltaa
- Kyseessä voi olla joko ennalta tuntemattomien välinen väkivalta tai esimerkiksi jengien välienselvittelyä niin poikien kuin tyttöjen välillä
- Voi olla kahdenkeskistä tai useamman henkilön välistä
- Tilanteeseen voi liittyä päihteiden käyttöä
- Suurin osa uhreista ja tekijöistä ovat poikia ja miehiä, mutta ilmiö koskee myös tyttöjä ja naisia

VÄKIVALLAN YLEISYYS

- Nuoret kokevat fyysisestä väkivaltaa selvästi useammin kuin vanhemmat ikäryhmät
- Voi kohdistua ihmisiin, joilla ei ole itse tapahtumaan mitään osuutta
 - Väärään aikaan väärässä paikassa

ESIMERKKITAPAUKSET

14-vuotias poika joutui pahoinpidellyksi lauantaitana. Poika ei uskaltanut kertoa huoltajilleen, koska oli ulkona kavereiden kanssa, joita huoltajat eivät hyväksy. Kaatuessaan maahan hän satutti polvensa pahasti. Hänellä on myös muita särkyjä ja mustelmia ympäri keho. Tilanne tapahtui niin nopeasti ettei poika tiedä tekijää tai osaa kertoa tarkasti mitä tapahtui

Poika kokee ettei tapahtuneelle voi kuitenkaan enää tehdä mitään, mutta asia pyörii mielessä ja vaivaa.

Poika menee kuitenkin koulun terveydenhoitajalle, koska polvi on niin kipeä ettei hän pysty menemään jalkapalloharjoituksiin. Terveydenhoitaja toteaa, että pojan täytyy mennä lääkäriin ja polvi pitää kuvata.

Terveydenhoitaja ja poika ilmoittavat yhdessä pojan huoltajille tapahtuneesta ja tekevät tarvittavat ilmoitukset, jotta poika saa kaiken mahdollisen tuen. Pojan ja huoltajien kanssa käydään läpi, miksi tapahtuneesta pitää tehdä rikosilmoitus. Asian tultua ilmi, poika kokee helpotusta ettei asia ole enää salaisuus.

KUKA ON VÄKIVALLAN TEKIJÄNÄ?

- Nuoret kokevat väkivaltaa tutkitusti enemmän toisten nuoren tekemänä
- Yleisempää on, että tekijä on nuorelle tuttu kuin tuntematon
- Nuorisoriikollisuuskyselyyn 2020 vastanneista nuorista tytöt (20%) kohtasivat poikia (14%) useammin perheenjäsenentekemää väkivaltaa
- Pojat (26%) kohtasivat tyttöjä (13%) enemmän muun kuin perheenjäsenen tekemää väkivaltaa
- Yleisimmän nuoret kokivat fyysisistä väkivaltaa sisarusten (11%), kavereiden (11%) tai muiden tuttujen nuorten (7%) taholta

(Nuorisoriikollisuuskysely@2020, Krime)

LÄHTEET

- Danielsson Petri & Kääräinen Juha 2015. Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2015. Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Helsingin yliopisto.
- Kaakinen, M. & Näsä M. 2021. Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2020. Katsauksia 47/2021. Helsingin yliopisto Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti www.helsinki.fi/krimo
- Kjärilma Petra 2011. Katuväkivalta. Teoksessa Ilmarinen P. Rikoksen uhrin käsikirja. Juva 2015. Tammi, 80-81.
- Nollalinja, fyysinen väkivalta. <https://nollalinja.fi/voimavaroja/fyysinen-voimavara/>. Luettu 19.1.2024
- World Health Organization 2014. Global status report on violence prevention 2014. Dokumentti. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241564793>. Linkki tarkistettu 19.1.2024.

Keskustelukysymyksiä

Kun olette katsoneet Uskallatko sinä puhua väkivallasta? -videon, on mahdollista keskustella aiheesta erilaisten kysymysten pohjalta. Keskustelua ohjaava henkilö voi itse valita ryhmänsä mukaan käydäänkö keskustelu pienryhmissä vai koko ryhmän kesken.

Video kertoo niin kutsutusta katuväkivallasta, joka on erityisesti miespuolisten henkilöiden kohtaama väkivallan muoto. Katuväkivallan uhriksi joutuminen on usein puhumaton aihe, ja sen mahdollisesti aiheuttama pelko jää usein piiloon.

Purkaminen on tärkeää tehdä yhdessä koko ryhmän kanssa, jotta faktat tulevat kaikille selviksi. Faktapohjaiset vastausehdotukset löydät kysymysten alta. Kysymykset voi antaa ryhmälle ennen videon katsomista tai aihetta voidaan käsitellä kysymysten pohjalta videon katsomisen jälkeen.

a. Mitä tarkoittaa katuväkivalta? Miten sitä voisi välttää?

Katuväkivallalla tarkoitetaan julkisella paikalla tapahtuvaa väkivallan tekoa. Usein siinä on kyse toisiaan ennalta tuntemattomien välisestä väkivallasta tai porukassa syntyneistä väkivaltaan johtaneista erimielisyyksistä. Myös nuorisojengien välienselvittelyt ovat katuväkivaltaa.

Turvallisuuden tunnetta voi lisätä iltaisin pysymällä valaistuilla ja vilkkailla paikoilla sekä välttämällä epäilyttäviä paikkoja. On hyvä välttää aggressiivisesti käyttäytyviä päihteiden vaikutuksen alaisena olevia ihmisiä. Oma päihteidenkäyttö ja aggressiivinen käytös luovat riskitilanteita.

b. Tunnistatko tilanteita, jotka saattavat johtaa väkivaltaan ja osaisitko lähteä pois, jos se on vielä mahdollista? Osaisitko pyytää apua ulkopuolisilta?

On tärkeää osata tunnistaa erilaisia tilanteita, jotka voivat johtaa väkivaltaan. Jos huomaa väkivaltaisen tilanteen, on hyvä soittaa tarvittaessa hätänumeroon 112. Itse väliin meneminen voi aiheuttaa sinulle vaaratilanteen.

Fyysinen väkivalta voi alkaa pienenä eleenä, kuten tönäisyllä. Tilanteessa voi esiintyä myös henkistä väkivaltaa, kuten haukkumista ja uhkailua, ennen, sen aikana ja jälkeen. Henkistä väkivaltaa on vaikea sijoittaa vain yhteen hetkeen. Se on osa tilannetta kovin usein.

Itsestään on hyvä oppia tunnistamaan niitä merkkejä ja tunteita, jotka edeltävät omaa väkivaltaista käyttäytymistä. Huomiota kannattaa kiinnittää oman kehon toimintaan ja omaan käyttäytymiseen. On hyvä hallita omaa hengitystään ja toimintaa sekä puhua rauhallisesti. Etäisyyttä kannattaa ottaa myös tilanteessa mukana oleviin ihmisiin ja poistua paikalta. Päihteiden käytöllä voi olla vaikutusta väkivaltatilanteiden syntyyn ja on hyvä tarkastella omaa päihteiden käyttöä.

Pois lähteminen voi tuntua vaikealta ja muut tilanteessa mukana olevat voivat tulkita sen heikkoutena. Näistä tuntemuksista ei tulisi välittää, vaan rohkeasti välttää aggressiivisia tilanteita. Itse voi kertoa, ettei halua tilanteen johtavan väkivaltaan. Apua on myös hyvä pyytää, jos tilanteesta ei pääse kunnolla pois tai ei tiedä mitä voi tehdä. Ulkopuolinen voi tarvittaessa soittaa hätänumeroon ja pyytää paikalle apua.

c. Miksi asioista puhuminen on tärkeää, jos joutuu katuväkivallan uhriksi? Miksi siitä voi olla vaikea puhua?

Väkivallan uhriksi joutuminen voi aiheuttaa monenlaisia fyysisiä ja psyykkisiä oireita, kuten pelkoa, erilaisia särkytiloja, vatsavaivoja, hermostuneisuutta, ärtyneisyyttä ja masennusta tai epäsosiaalista käytöstä. Toiset voivat oireilla ns. välttämismenetelmällä eli esimerkiksi eivät liiku enää alueella, missä pahoinpitely tapahtui.

Kaikki oireilu on normaalia ja asiasta kannattaa puhua jollekin turvalliselle aikuiselle, että oireet helpottuvat. Väkivaltakokemukset rikkovat henkilökohtaisia rajoja. Avun hakeminen voi tuntua tarpeettomalta tai vähäpätöiseltä, mutta väkivalta vaikuttaa sitä kokevaan henkilöön monella tavalla. Poikiin ja miehiin kohdistuu usein uskomus, että he pärjäävät, jolloin avun hakeminen voi tuntua vaikealta. Tällainen ajatus on vanhanaikainen. Avunhakijalla on mahdollisuus saada tietoa ja neuvontaa. Jos tapahtuneesta ei tee rikosilmoitusta, voi omien oikeuksien saaminen olla vaikeaa. Uhrilla voi olla mahdollisuus saada korvauksia huolimatta siitä tavoittaako poliisi tekijän vai ei. Jos rikosilmoitus on tehty, korvauksia on mahdollista hakea Valtiokonttorilta, esimerkiksi lääkärikuluihin ja hoitoihin.

Kaikki väkivallan aiheuttamat ja tuomat oireet eivät tule aina näkyviin heti. Joillekin kokemus voi nousta uudestaan esille, esimerkiksi jonkun uuden elämän kriisin yhteydessä. Asiasta kertominen helpottaa taakkaa ja oireita. Kertominen ja asian jakaminen toisen henkilön kanssa ei välttämättä tarkoita terapiaa, vaan jo asiasta puhuminen läheiselle voi auttaa.

d. Fyysisen väkivallan vakavuus – yksi lyönti voi olla liikaa

Vakavassa tilanteessa tulisi olla suoraan yhteydessä 112 ja pyytää poliisi paikalle. Poliisin kautta osapuolet voivat saada myös apua ja ohjausta asiassaan.

Kun suutuspäissään lyö jotain toista, ei voi koskaan tietää miten käy. Jopa yksi lyönti voi olla liikaa ja aiheuttaa pysyviä vammoja tai jopa kuoleman.

Väkivalta voi aiheuttaa uhrille erilaisia seurauksia, kuten psyykkisiä ja fyysisiä oireita, esimerkiksi turvattomuuden tunnetta ja ahdistusta sekä mahdollista vihaa ja kostonhalua. Uhrille voi tulla myös muunlaisia seurauksia kuten sosiaalisia tai taloudellisia. Luottamus ihmisiin voi heikentyä väkivallan seurauksena. Fyysiset vammat, kuten mustelmat ja ruhjeet ovat näkyvämpiä haittoja, joista voi aiheutua taloudellista seurausta esimerkiksi terveydenhoitokuluista.

Tietokilpailu

Tähän tietokilpailuun on kerätty kysymyksiä väkivallasta ja rikosprosessiin liittyen. Tietokilpailun voi pitää pienryhmissä tai yksittäin. Oikeat vastaukset on hyvä käydä yhdessä koko ryhmän kanssa läpi. Nämä tietokilpailu kysymykset löytyvät myös sähköisesti www.riku.fi/nuoret etusivulta.

- 1) Kuka voi joutua fyysisen väkivallan uhriksi?
 - a. Kuka tahansa
 - b. Vain rikoksia tekevät henkilöt
 - c. Vain rikollisille altistuvat henkilöt

- 2) Onko sallittua lyödä kaveria, jos hän ärsyttää?
 - a. Ei, ketään ei saa koskaan lyödä
 - b. Kyllä, sillä ketään ei saa ärsyttää
 - c. Vain, jos paikalla ei ole muita

- 3) Kenen tekemä nuoreen kohdistuva väkivalta tulee useimmiten poliisin tietoon?
 - a. Toisten nuorten tekemä väkivalta
 - b. Aikuisten tekemä väkivalta
 - c. Ei kenenkään, nuoret eivät koe väkivaltaa

- 4) Mitä tarkoittaa katuväkivalta?
 - a. Julkisella paikalla tapahtuva väkivallan teko
 - b. Julkisella paikalla tapahtuva mielenilmaus
 - c. Julkisella paikalla tapahtuva flash mob

- 5) Kenelle voi kertoa, jos on joutunut rikoksen uhriksi?
 - a. Ei kenellekään, se on salaisuus
 - b. Kenelle tahansa luotettavalle henkilölle tai poliisille
 - c. Kaverille, muille ei kannata kertoa

- 6) Onko julkisella paikalla tapahtuva väkivalta yleisin nuoriin poikiin kohdistuva rikos, joka tulee poliisin tietoon?
 - a. Kyllä, se on poliisin tietoon tulleista yleisin nuoriin poikiin kohdistuva rikos.
 - b. Ehkä, poliisin tilastot ovat salaisia
 - c. Ei, koska nuoret pojat eivät kohtaa rikoksia

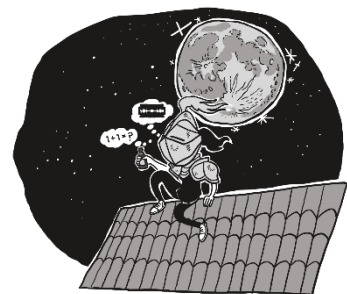

- 7) Jos poliisit tulevat rikoksen tapahtumapaikalle, miten toimit?
- Juokset karkuun
 - Jäät paikalle kertomaan, mitä tapahtui vaikka olisit vain silminnäkijä
 - Piiloudut
- 8) Mitä tarkoittaa vahingonkorvaus rikosasiassa?
- Rahasumma tai muu hyvitys, jonka tekijä korvaa uhrille aiheutuneen haitan kattamiseksi
 - Sakko, jonka tekijä maksaa valtiolle
 - Maksu, joka maksetaan vain, jos on tehnyt jotain ikävää vahingossa
- 9) Voiko väkivallan kokemus vaikuttaa tuleviin valintoihin elämässä?
- Ei, kokemukset eivät vaikuta tuleviin valintoihin
 - Kyllä, käsittelemättömät asiat voivat alitajuisesti vaikuttaa omaan toimintaan ja päätöksiin
 - Ehkä, jos on ollut heikko
- 10) Voiko väkivallalla uhata, jos sitä ei toteuta?
- Tietenkin, muuten ei saa tahtoa läpi
 - Ei, uhkailu on laitonta
 - Kyllä, jos kyseessä on riita
- 11) Jos joutuu pahoinpidellyksi, miten tulisi toimia?
- Piiloutua peiton alle ja vältellä ihmisiä
 - Jatkaa elämää ihan kuin mitään ei olisi tapahtunut
 - Käydä lääkärissä, kertoa tapahtuneesta jollekin ja tehdä rikosilmoitus

- 12) Kuka ottaa vastaan rikosilmoituksen?
- Poliisi
 - Poliisiaseman siivooja
 - Poliisiaseman vahtimestari

- 13) Voiko itseään puolustaa fyysisesti, jos joku hyökkää kimppuun?
- Ei, täytyy pysyä paikallaan
 - Kyllä, puolustusteko hätävarjeluna on sallittu tietyin perustein
 - Ehkä, jos hyökkääjä antaa luvan

- 14) Voiko tehdä rikosilmoituksen, vaikka ei tiedä tekijää?
- Kyllä, poliisin tehtävä on selvittää rikoksen tekijän henkilöllisyys
 - Ei, poliisi ei tutki, jos ei ole valokuvaa tekijästä
 - Ei, poliisilla on muitakin kiireitä
- 15) Mikä on rikosprosessi?
- Rikosilmoitus, esitutkinta, syyteharkinta, oikeudenkäynti sekä rangaistus
 - Prosessi, joka alkaa rikoksen suunnittelusta aina rikoksen tekohetkeen saakka
 - Rikollisten kiinniottoprosessi

- 16) Voiko rikosilmoituksen tehdä alle 15-vuotiaasta tekijästä?
- Ei, koska rikosoikeudellinen vastuu alkaa vasta 15-vuotiaana
 - Ei, mutta hänen vanhemmistaan voi
 - Kyllä, sillä alle 15-vuotias on tekemästään rikoksestaan korvausvelvollinen

- 17) Mikä erottaa ryöstön varkaudesta?
- Ryöstössä sanotaan "tämä on ryöstö"
 - Ryöstössä viedään yli 200 euron arvoista omaisuutta
 - Ryöstössä käytetään väkivaltaa tai sen uhkaa

- 18) Mitä rikosilmoituksen tekeminen maksaa?
- Rikosilmoituksen tekeminen ei maksa mitään
 - Rikosilmoituksen tekeminen maksaa 10 euroa
 - Rikosilmoituksen maksu riippuu ilmoituksen tekijän tuloista

- 19) Onko katuväkivallan uhrin pakko kohdata tekijä oikeudessa?
- Lähtökohtaisesti on, mutta on mahdollisuus pyytää järjestelyjä katsekontaktin välttämiseksi
 - Kyllä, mutta vain perjantaisin
 - Ei, syytetty ei ole koskaan paikalla

- 20) Voiko uhri saada vahingonkorvauksia, jos tekijä jää tuntemattomaksi?
- Kyllä, vahingonkorvauksia voi hakea Valtiokonttorilta
 - Ei, vahingonkorvauksia ei voi saada, jos tekijää ei tunneta
 - Kyllä, korvauksia voi hakea pankista

Tietokilpailuvastaukset

- 1) A, Kuka vain voi joutua väkivallan uhriksi, mutta omilla kaveripiireillä ja toiminnallaan voi vaikuttaa riskin suuruuteen.
- 2) A, Vaikka toinen ärsyttäisikin, niin ei ole sallittua lyödä. On tärkeä muistaa, että yksikin lyönti voi olla vaarallinen. On hyvä tunnistaa omat rajat ja lähteä tilanteista pois ennen kuin ne muuttuvat väkivaltaisiksi.
- 3) A, Usein nuorten kokemaa väkivaltaa on toisten nuorten tekemää.
- 4) A, Katuväkivaltaa on väkivaltaa, joka tapahtuu kadulla, puistoissa tai muulla julkisella paikalla. Myös bussi, juna, metro tai kauppakeskus katsotaan julkiseksi paikaksi. Katuväkivallassa on yleensä kysymys ennestään tuntemattomien osapuolten välisestä, suunnittelemattomasta väkivallasta. Usein tapahtumaan liittyvät alkoholi tai muut päihteet tavalla tai toisella.
- 5) B, Kenelle vain turvalliselle aikuiselle voi kertoa tapahtuneesta rikoksesta. Kaveria voi pyytää avuksi tilanteeseen.
- 6) A, Lähes jokainen on kohdannut tai nähnyt katuväkivaltaa, ainakin sivusta seuraajana. Katuväkivaltaa esiintyy nuorten koulumatkoilla ja muuten vapaa-ajalla julkisilla paikoilla hengailun yhteydessä.
- 7) B, On tärkeä jäädä paikalle kertomaan poliiseille kaiken, mitä tapahtumista tietää.
- 8) A, Rikoksen uhri voi hakea vahingonkorvausta aiheutetusta haitasta tai vahingosta tekijältä. Alle 15-vuotias on myös velvollinen vahingonkorvauksiin aiheuttamastaan vahingosta ja siitä voidaan sopia esimerkiksi sovittelussa.
- 9) B, Väkivallan kokemukset voivat vaikuttaa pitkällä aikavälillä uhrin valintoihin ja toimintaan omassa elämässä. Kokemus voi estää esimerkiksi hakemasta haluamaansa oppilaitokseen tai vaikuttaa omaan keskittymiskykyyn.
- 10) B, Uhkaaminen ja pelottelu on aina väärin. Esimerkiksi erilaiset eleet ja katseet voivat olla jo uhkaavia.
- 11) C, Jos joutuu pahoinpidellyksi, on tärkeä käydä lääkärissä, saada lääkärintodistus ja tehdä tapahtuneesta rikosilmoitus. On tärkeää, ettei asian kanssa jää yksin. Tapahtuneesta on hyvä kertoa jollekin.
- 12) A, Poliisi ottaa vastaan rikosilmoituksen.

- 13) B, Hätävarjelu on sallittua itsensä puolustamiseksi tiettyyn rajaan asti. Hätävarjelussa otetaan huomioon muun muassa hyökkäyksen laatu, vaarallisuus ja yllätyksellisyys. Tilannetta arvioidaan kokonaisuutena ja tilannekohtaisesti.
- 14) A, Kyllä voi. Poliisin tehtävä on selvittää rikoksen tekijä. Vaikka tekijää ei saataisi selville, on uhrilla silti mahdollisuus korvauksiin ja tarvitsemaansa apuun. Myös vakuutusyhtiöt voivat tietyissä tilanteissa vaatia, että rikosilmoitus on tehty.
- 15) A, Rikosprosessi tarkoittaa sitä, miten rikosasian käsittely etenee aina rikosilmoituksesta poliisin esitutkintaan ja sieltä syyteharkintaan, mahdolliseen oikeudenkäyntiin ja rangaistukseen.
- 16) C, Alle 15-vuotias on velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahingot. Alle 15-vuotias tekijä saa merkinnän poliisiasiain tietojärjestelmään, joka ei ole sama kuin rikosrekisterimerkintä.
- 17) C, Kaverin tai kenen tahansa tuntemattoman henkilön omaisuuden anastaminen väkivalloin tai väkivallalla uhkaamalla on vakava rikos. Rikoslaki määrittelee sen ryöstöksi.
- 18) A, Rikosilmoituksen tekeminen ei maksa mitään.
- 19) A, Oletusarvoisesti uhrin on kohdattava rikoksen tekijä oikeudessa, mutta on mahdollista pyytää järjestelyjä katsekontaktin välttämiseksi esimerkiksi sermillä. Istunnon puheenjohtaja tekee lopullisen päätöksen.
- 20) A, Joissakin tapauksissa vahingonkorvauksia voi hakea myös valtiokonttorilta, esimerkiksi silloin kun rikoksen tekijää ei saada kiinni. Valtion korvaus on kuitenkin toissijainen. Korvauksen saaminen edellyttää, että uhri on vaatinut korvauksia.

Lähteet

Danielsson Petri & Kääriäinen Juha 2015. Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2015 - Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Helsingin yliopisto.

Kaakinen, M. & Näsi M. 2021. Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2020. Katsauksia 47/2021. Helsingin yliopisto Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti www.helsinki.fi/krimo

Kjällman Petra 2011. Katuväkivalta. Teoksessa Kjällman P. Rikoksen uhrin käsikirja. Juva: PS-kustannus, 80–81

Nollalinja, fyysinen väkivalta. <https://nollalinja.fi/mika-on-vakivaltaa/fyysinen-vakivalta/> . Luettu 19.1.2024

World Health Organization 2014. Global status report on violence prevention 2014. PDF-dokumentti. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241564793> . Linkki tarkistettu 19.1.2024.

LIITE 1.

Kirje huoltajille

Hei,

Olemme käsitelleet nuorten kanssa Rikosuhripäivystyksen (RIKU) tuottaman materiaalin pohjalta eri teemaisia väkivallan ilmiöitä. Materiaalipaketti *Menetelmiä rikosasioiden puheeksiottoon* pitää sisällään seitsemän eri teemaista pakettia, joista olemme käsitelleet yhtä. Materiaalipaketteihin liittyvät videot löytyvät Rikosuhripäivystyksen kanavalta YouTubeista <https://www.youtube.com/user/Rikosuhripaivystys>.

Materiaalipaketit ovat:

Mitä on seurusteluväkivalta? – Pohdintaa omien rajojen tunnistamisesta

Fyysisen väkivallan vakavuus ja puhumisen tärkeys

Seksuaalirikoksen tunnistaminen ja avun hakemisen tärkeys

Väkivallasta perheessä saa puhua – Mitä tarkoittaa avun saaminen?

Tunnistammeko koulussa tapahtuvat rikokset?

Verkossa tapahtuvat rikoksen ja niiden puheeksi ottamisen tärkeys

Ennakoivan puhumisen merkitys ja nuoren rikoksen uhrin tukeminen -Huoltajille

Yleissivistyksen kannalta on tärkeää olla tietoinen yllä olevista aiheista. Aiheista on hyvä keskustella ennaltaehkäisevästi nuorten kanssa. Materiaalipaketit sanoittavat näitä vaikeita aiheita. Ilmiöiden käsittely helpottaa rikosasioiden tunnistamista ja vähentää ilmiöihin liittyvää turhaa häpeää.

Nuoren on hyvä tietää, että näistä vaikeista asioista voi keskustella myös kotona tarvittaessa.

Huoltajille on suunnattu video, vanhemmat nuoren rikoksen uhrin tukena. Video löytyy osoitteesta <https://www.youtube.com/user/Rikosuhripaivystys> kohdasta nuoret rikoksen uhrin.

RIKOSUHRIPÄIVYSTYS

**LISÄTIETOA, NEUVOA JA
TUKEA MAKSUTTOMASTI**

riku.fi/nuoret